

ROZŠÍRENIE ZÁSTUPCOV RODU PACHYBRACHIS CHEVROLAT NA SLOVENEKU
VERBREITUNG DER VERTRETER DER GATTUNG PACHYBRACHIS CHEVROLAT
IN DER SLOWAKEI

(COLEOPTERA, CHRYSOMELIDAE)

S 2 mapkami - Mit 2 Karten

Ladislav Barabás

Do rodu Pachybrachis Chevrol. patria nevelké čierne liskavky so žltou kresbou, ktorá je značne variabilná. Determinácia materiálu iba na základe sfarbenia je príčinou toho, že v zbierkach súkromných i muzeálnych nachádzame mnohé exempláre chybne určené. Nedávno vyšla práca Burliniho (1968), ktorá je revíziou európskych druhov tohto rodu však umožňuje presnú determináciu na základe kopulačných orgánov samcov.

Vychádzajúc z tejto práce a z údajov, ktoré som získal revíziou a determináciou materiálu Katedry všeobecnej zoologie a živočíšnej fyziológie Prír. fak. UK v Bratislave, Slovenského národného múzea v Bratislave, Tekovského múzea v Levisiach, Turčianskeho múzea A.Kmeťa v Martine a materiálu vlastného, pokúsil som sa o revíziu údajov o tomto rode ako ich nachádzame v práci Roubala (1941). Pri rozšírení jednotlivých druhov uvádzam len tie lokality, z ktorých som materiál sám videl. Z literárnych údajov uvádzam iba tie, ktoré boli publikované po roku 1941. Staršie literárne údaje sú zachytené v práci Roubala (1941). Za požičanie materiálu k spracovaniu srdečne ďakujem Prof. RNDr. L. Korbelovi (PF UK), RNDr. I. Okálimu (SNM), RNDr. L. Jasenákovi (TML) a RNDr. V. Strakovi (TMAK).

Pachybrachis hieroglyphicus (Laicharting, 1781)

Je to druh rozšírený v aluviálnych biocenózach planárnokolinného stupňa.

Literárne údaje: Roubal (1941), Korbel (1951, 1967).

Lokality: Petržalka (Roubal), Vrakún, Trstená na Ostrove, Kolárovo, Radošina, Piešťany, Omšenie (Korbel), Dubnica nad Váhom (Tenfler), Čalovo (Korbel, Okáli), Pusté Úľany, Dolný Jatov, Sládkovičovo, Trnovec n. V. (Laco), Nitra (Barabás), Dolné Krškany, Šahy, Hajnáčka, Rimavská Sobota,

Streda nad Bodrogom, Jovsa, Kamenica nad Cirochou Korbel .

Pachybrachis pallidulus ssp. suturalis Weise, 1893

Roubal (1941: 14) píše, že P.suturalis Weise je "místy vz., jindy zase vel. hoj.", avšak okrem staršieho literárneho údaju neuvádza zo Slovenska žiadnu lokalitu. Ani jediná lokalitu zo Slovenska nenachádzame takisto v príspevku Roubala (1938). Podľa Burliniho (1968) sa tento druh vyskytuje iba v západnej Európe a v dosahu Karpát chýba. Revízia materiálu zo Slovenska tento záver potvrdzuje.

Pachybrachis sinuatus Mulsant et Rey, 1857 (= halicienses Miller, 1868)

Podľa Roubala (1941: 14) je to druh "na juhu, východě a v jiných teplejších krajích hojný", zasahujúci pozdĺž brehov riek ďaleko do hôr. Z doterajších údajov však vyplýva, že tento druh sa vyskytuje prakticky iba v Karpatoch a v nížinách chýba. Okrem vrúb som ho zistil tiež na jelši.

Literárne údaje: Roubal (1941)

Lokality: Jakubov pri Malackách (Kozánek), Limbach (Šlégl), Buková (Barabás), Zlatovce (Hajný), Trenčianska Teplá (Tenfler), Trenčianske Teplice (Kočí), Bolešov-Piechov (Laco), Omšenie, Kršteňany, Bojnice, Harnec (Korbel), Sklené (Barabás), Krpeľany (Roubal), Liptovský Hrádok (Roland, Roubal), Svarín (Šlégl), Babia hora - p. Vonžovec, Hladovka (Barabás), Poljanka - V.T., Vyšné Hágy (Roubal), Tatranská Lomnica (Sommer), Revúca (Hajný), Červený Kláštor, Haligovce (Korbel), Margecany (Korbel), Roubal), Košice - Črmel, Kapušany (Korbel).

Pachybrachis hippophaes Suffrian, 1848

Tento druh vyskytujúci sa v Alpách na Hippophaes rhamnoides L. uvádza od nás Roubal (1941) na základe starších literárnych údajov. Či sú tieto údaje hodnoverné je však otázka. V zoznamoch chrobákov starších autorov (Rózsay, 1880; Brancsik, 1906) nachádzame napr. druhy: P. hieroglyphicus, P. tessellatus, P. hippophaes a P. fimbriolatus. Nápadné je, že tu chýba P. sinuatus, ktorý je v Lacových zberoch z okolia Trenčína veľmi početne zastúpený. Možno teda predpokladať zámenu P. sinuatus a P. hippophaes. Neistý se zdá byť výskyt tohto druhu aj na poľskej strane Tatier. Zobrazenie kopulačného orgánu samca v práci Warchalowského (1971) sa totiž úplne líši od zobrazenia v práci Burliniho (1968). Posledný autor tento druh z Karpát neuvádza. Osobne som tiež nevidel žiadny exemplár zo Slovenska.

Pachybrachis tessellatus (Olivier, 1791)

Je to teplomilný druh rozšírený v dúpavách planárno-kolinného stupňa a zasahujúci i do vnútrokarpatských kotlín.

Literárne údaje: Roubal (1941), Barabás (1976)

Lokality: Devín (Roubal), Devínska Kobyla, Hradište pod Vrátnom, Vápenná, Vinosady (Barabás), Modra-Píla, Gbely, Motešice, Topoľčany, Zvolen (Roubal), Kaváčov (Straka), Mudroňovo, Straciny, Kršteňany, Zobor, Hronský Beňadik, Plášťovce, Šahy, Plešivec, Domica, Halič (Korbel), Košice (Roubal).

Pachybrachis picus Weise, 1882

U Roubala (1941) nachádzame jediný literárny údaj. Jedná sa o druh zriedkavo sa vyskytujúci vo vyšších polohách Karpát.

Literárne údaje: Burlini (1968) - Kraľovany, Tatry.

Lokality: Košické Hámre (Roubal), Temešská skala, VI.1975 (Barabás). Niekoľko exemplárov tohto druhu naletovalo spolu s Cryptocephalus villosulus Suffr., C. flavipes F. a C. quinquepunctatus (Scop.) vo výške okolo 900 m.n.m. na kríky Corylus.

Pachybrachis fimbriolatus Suffrian, 1848

Druh rozšírený v lesostepných biocenózach planárno-kolinného stupňa. Zasahuje tiež do planárno-kolinného stupňa.

Literárne údaje: Roubal (1941), Korbel (1962), Barabás (1976).

Lokality: Devínska Kobyla (Barabás, Roubal), Hradište pod Vrátnom, Nové Mesto nad Váhom, Nitra-Lupka (Barabás), Kamenín (Korbel, Okáli), Čalovo, Hegyfarok, Chlába, Plášťovce, Kozárovce, Bojnice (Korbel), Hronský Beňadik (Korbel, Roubal), Levice, Banská Bystrica, Lučenec (Roubal).

Rozšírenie zástupcov rodu Pachybrachis je zaujímavé i z hľadiska zoo- a fytogeografického členenia Slovenska. Keď porovnáme areály jednotlivých druhov s fytogeografickým členením Futáka (1972) vidíme, že sa približne kryjú buď s provinciou oblasťou panónskou alebo karpatskou. Ekologicky si môžeme všetky druhy začleniť do troch skupín. Do prvej skupiny patria P. hieroglyphicus a P. sinuatus viazané na aluviálne biocenózy živými rastlinami sú Salix, Populus a Alnus, do druhej patria P. tessellatus a P. picus viazané na listnaté lesy živé rastliny Quercus, Betula a Corylus a nakoniec P. fimbriolatus je viazaný na lesostepné biocenózy živé rastliny sú z čeľade Fabaceae. Z prvej dvojice je P. hieroglyphicus rozšírený v panónskej provincii a P. sinuatus v karpatskej provincii. Pritom je zaujímavé, že Warchalowski (1971) označuje P. hieroglyphicus ako druh eurosibírsky a P. sinuatus ako druh pontický. Vzhľadom na celkové areály sa rozšírenie oboch druhov na Slovensku javí ako určitá anomália, ktorá si vyžaduje ďalšie štúdium. Z ďalšej dvojice sa P. tessellatus vyskytuje v panónskej provincii a P. picus v karpatskej provincii. P. tessellatus pritom obýva celú submedi-

teránnu časť Európy a P. picus sa vyskytuje len v submontánnom a montánnom stupni európskych pohorí. Posledný z druhov - P. fimbriolatus obýva celú stepnú zónu palearktiskej oblasti a na Slovensku je rozšírený v lesostepných biocenózach panónskej oblasti.

V rámci jedného rodu teda vidíme radiáciu druhov do rozličných typov biotopov, pričom dvojice s podobnými živými rastlinami sa diferencovali tiež geograficky.

S ú h r n

Podľa autora sa na území Slovenska vyskytuje päť druhov rodu Pachybrachis: P. hieroglyphicus, P. sinuatus, P. tessellatus, P. picus a P. fimbriolatus. Výskyt druhov P. suturalis a P. hippophaes, ktoré zo Slovenska uvádza Roubal (1941) je nepravdepodobný. P. hieroglyphicus a P. sinuatus sú charakteristické pre aluviálne, P. tessellatus a P. picus pre lesné a P. fimbriolatus pre lesostepné biocenózy. P. hieroglyphicus, P. tessellatus a P. fimbriolatus sú typické pre panónsku provinciu, P. sinuatus a P. picus pre karpatskú provinciu.

Z u s a m m e n f a s s u n g

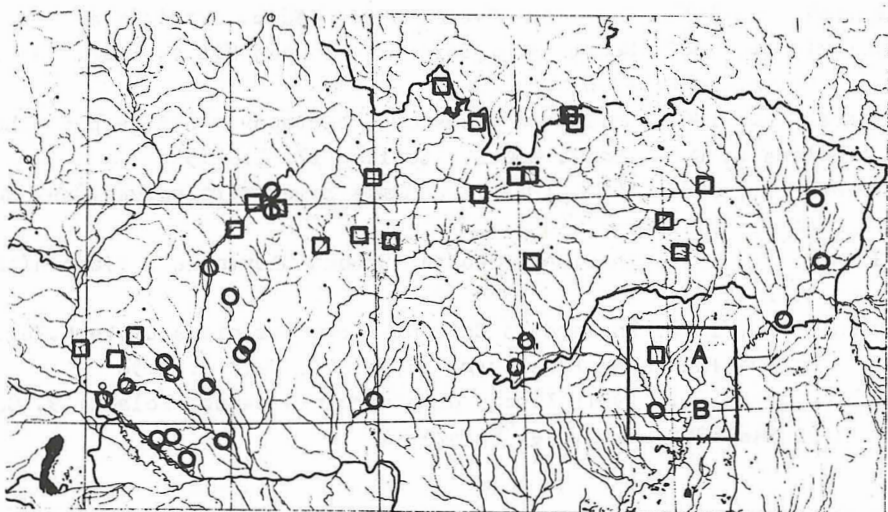
Nach dem Autor kommen in der Slowakei fünf Arten des Genus Pachybrachis Chevr. vor: P. hieroglyphicus, P. sinuatus, P. tessellatus, P. picus und P. fimbriolatus. Das Vorkommen der Arten P. suturalis und P. hippophaes ist nicht wahrscheinlich. Die letzten Arten zitiert aus der Slowakei Roubal (1941). Die Arten P. hieroglyphicus und P. sinuatus sind für alluviale Biozönosen, die Arten P. tessellatus und P. picus für Waldbiozönosen und die Art P. fimbriolatus für die Waldsteppe bezeichnet. P. hieroglyphicus, P. tessellatus und P. fimbriolatus sind typisch für die pannonische Provinz, P. sinuatus und P. picus sind typisch für die Karpatenprovinz.

L i t e r a t ú r a

- Barabás, L., 1976: K rozšíreniu liskaviek a fuzáčov na území Malých Karpát Col., Chrysom., et Ceramb., Ent. probl. 13: 47-68
- Brancsik, K., 1906: Enumeratio Colepteriorum in Comitatu Trencsiniensi adhuc insectorum. Jahresheft naturw. Ver. Trencs. Com., 1904/1905, 27-28: 9-116
- Burlini, M., 1968: Revisione delle specie Italiane e delle maggior parte delle specie Europee del genere Pachybrachis Chevr. Col., Chrysom., Mem. Soc. Ent. Ital., Genova, 47: 11-116
- Futák, J., 1972: Fytogeografický prehľad Slovenska. In: Slovensko 2. Príroda. p. 431-482. Bratislava

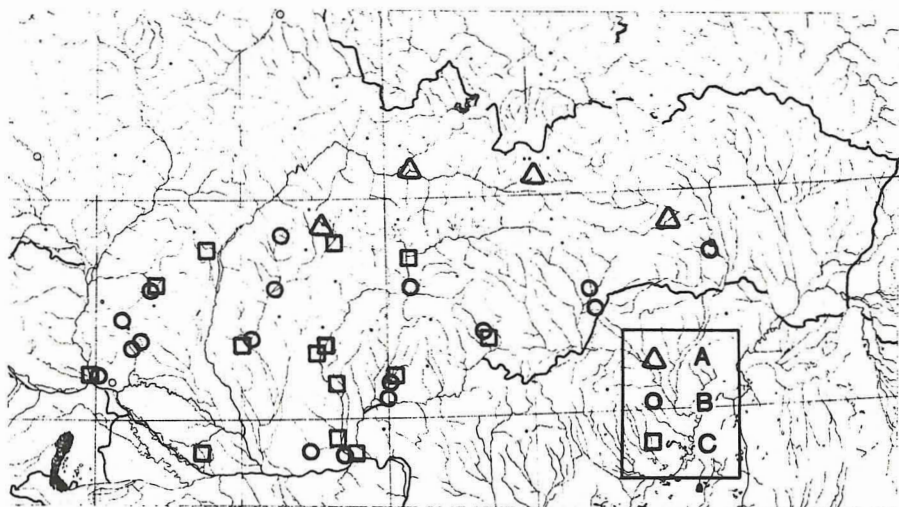
- Korbel, L., 1951: Coleptera Svätajurského šúru. Bratislava.
- Korbel, L., 1962: Náčrt fauny chrobákov Hornej Nitry. Vlast. sbor. Horná Nitra, 1: 247-276
- Korbel, L., 1967: Coleptera význačných biotopov v nížine pod Vihorlatom. Acta F. R. N. Univ. Comen. zool. , 12: 115-153
- Roubal, J., 1938: Dvě aktuální poznámky koleopterologické. Čas. Čs. spol. ent., 35: 118
- Roubal, J., 1941: Katalog Coleopter brouků Slovenska a východních Karpat 3. Praha
- Rózsay, E., 1880: Enumeratio Coleopterorum Posoniensium. Verh. Ver. Natur- und Heilkunde zu Pressburg. 1873/1875, Heft 3: 3-54
- Warchalowski, A., 1971: Klucze do oznaczania owadów Polski, 19. Coleoptera 94a, Chrysomelidae. Warszawa.

1

Rozšírenie druhov P.sinuatus (A) a P.hieroglyphicus (B) na území Slovenska.
 Verbreitung der Arten P.sinuatus (A) und P.hieroglyphicus (B) in der Slowakei.

2

Rozšírenie druhov P.piceus (A), P.tessellatus (B) a P.fimbriolatus (C) na území Slovenska.
 Verbreitung der Arten P.piceus (A), P.tessellatus (B) und P.fimbriolatus (C) in der Slowakei.

Adresa autora (Anschrift des Autors) :

Ladislav Barabás, Chrenová I, E - II - 10, 949 01 Nitra.

Katedra šľachtenia a ochrany rastlín, Agronomická fakulta VŠP, Nitra.